

INKOMENSONGELIJKHEID EN HERVERDELING

Copyright Mark Van Couwenberghe (2026)

HOOFDSTUK 2 (LPD 7): INKOMENSHERVERDELING

1. BASIS: WAAROM INKOMENSONGELIJKHEID VERMINDEREN?
2. OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: *VOOR BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT*
3. OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: *NA BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT*
4. EFFECTIVITEIT VAN HET HERVERDELINGSBELEID

HOOFDSTUK 2 (LPD 7): INKOMENSHERVERDELING

5. GINI-COEFFICIENT EN LORENZCURVE VOOR EN NA INKOMENSHERVERDELING

1. BASIS: WAAROM INKOMENSONGELIJKHEID VERMINDEREN?

Lees de volgende krantenkoppen

1.1 GEVALSTUDIE

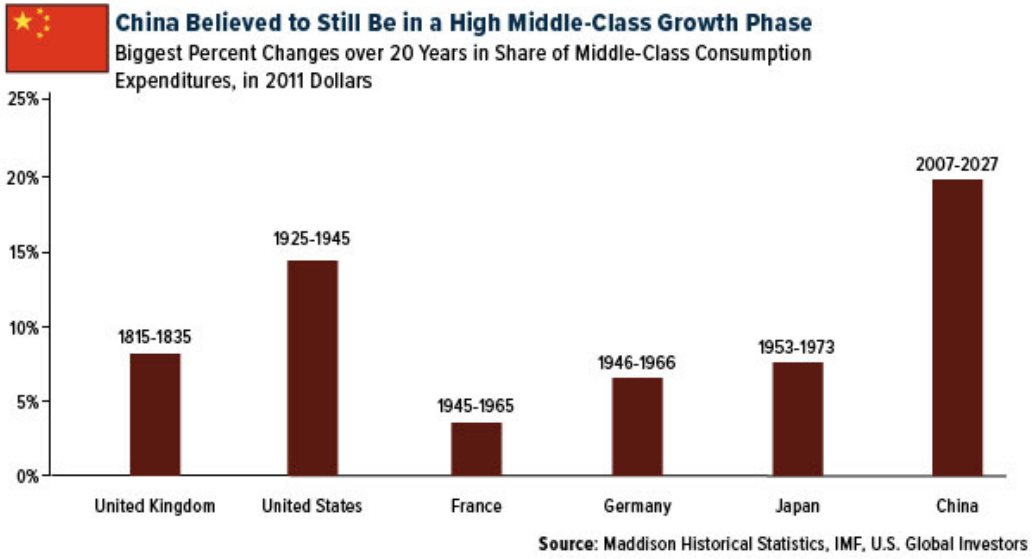
(1) IN BELGIE LEEFT BIJNA EEN OP VIJF KINDEREN IN ARMOEDE

(2) "STOP DE ULTRA-RIJKEN"-BETOGING VINDT PLAATS IN BRUSSEL

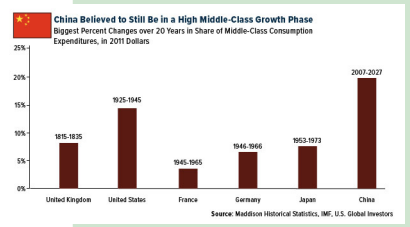
(3) CHINA HEEFT DE GROOTSTE MIDDENKLASSE VAN DE WERELD

(4) VOOR HET NEGENDE JAAR OP RIJ IS FINLAND HET GELUKKIGSTE LAND TER WERELD

Beantwoord de volgende vragen:

Vraag	Antwoord
Is dit rechtvaardig? J/N Leg uit waarom.	
Waarom deze sociale onrust?	
Wat zijn de effecten van een groeiende middenklasse?	
Waarom zijn de mensen zo gelukkig in Finland?	

1.2 REDENEN OM INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN

Er zijn 4 goede redenen voor het verminderen van de inkomensongelijkheid in een land:

1. Sociale rechtvaardigheid:

- Een (te) hoge inkomensongelijkheid kan worden beschouwd als onrechtvaardig
- Vooral als de oorzaak ligt in omstandigheden waarover de mensen geen of weinig controle hebben GENERATIE-ARMOEDE!

2. Stabiliteit en samenhang in de samenleving:

- Extreme inkomensongelijkheid kan leiden tot spanningen, minder vertrouwen in instellingen en sociale onrust
- Het kan zelfs leiden tot een onevenwichtige machtsverdeling (als de rijken teveel controle krijgen over de politiek en het beleid) OLIGARCHIE!

3. Economische inefficiëntie:

- Ongelijkheid kan leiden tot een vertraging van de economische groei, omdat mensen met een lager inkomen minder toegang hebben tot onderwijs, hetgeen betekent dat hun talenten niet benut of onderbenut worden
- Het leidt ook tot lagere consumptie (consumptie = de motor van economische groei!) en lagere sociale zekerheidsbijdragen en lagere belastingen (niet goed voor de staatskas!)

4. Gezondheid en welzijn:

- Mensen in samenlevingen met hoge inkomensongelijkheid zijn minder gezond, worden geconfronteerd met hogere misdaadcijfers en een lagere levensverwachting
- Ongelijkheid leidt tot een zwakker welzijnsniveau van de bevolking

Conclusie: de herverdeling van de inkomens leidt tot: 1) een rechtvaardigere samenleving, 2) een sterker vertrouwen van burgers in de overheid, 3) een sterkere economische groei en 4) de invulling van basisbehoeften met als gevolg een hoger algemeen welzijn.

2. OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM DE INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: VOOR BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT

Lees de volgende krantenkoppen

2.1 GEVALSTUDIE

(1) ZWARE INVESTERINGEN IN HET ONDERWIJS IN MEXICO DRAGEN IN STERKE MATE BIJ TOT HET VERMINDEREN VAN DE INKOMENSONGELIJKHEID

(2) CANADA TOONT HOE HET INZETTEN OP INCLUSIE KAN HELPEN OM EEN BETERE SAMENLEVING UIT TE BOUWEN

CAREER INTEGRATION PROGRAM CANADA

How Newcomers Can Succeed in Their First Canadian Job

(3) AFRIKAANSE LANDEN ENGAGEREN ZICH OM VROUWENRECHTEN OP DE ARBEIDSMARKT TE VERSTERKEN TEGEN DE ACHTERGROND VAN TOENEMENDE GENDERDISCRIMINATIE

Licht de krantenkoppen toe in de context van inkomensherverdeling:

Krantenkop	Toelichting

2.2 OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM DE INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: VOOR BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT

Er zijn drie overheidsmaatregelen die worden ingevoerd voordat mensen de arbeidsmarkt betreden en die de inkomensongelijkheid verminderen:

1. De rol van verplicht onderwijs:

- Door onderwijs verplicht te stellen voor kinderen, stijgen hun basiskennis en vaardigheden, wat hun kansen op betere en beter betaalde jobs vergroot
- Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen krijgen meer kansen om op de sociale en economische ladder te klimmen >>> vermindert ongelijkheid tussen generaties

Ander voorbeeld: Finland
Finland heeft een volledig gratis en kwalitatief systeem van onderwijs (publieke scholen)
Extra ondersteuning wordt gegeven aan leerlingen die achterop geraken

2. De rol van inburgeringsprogramma's (voor nieuwkomers met een vreemde taal):

- Taal is cruciaal om een job te vinden en actief deel te kunnen nemen aan de samenleving, daarom vermindert taalonderwijs tal van nadelen die nieuwkomers ondervinden op de arbeidsmarkt
- Integratieprogramma's geven nieuwkomers inzicht in de regels, de rechten en verplichtingen van burgers, waardoor ze sneller kunnen deelnemen aan het sociale en economische leven

Ander voorbeeld: Australië

Australië hanteert een gestructureerd puntensysteem dat migranten met kennis en vaardigheden rechtstreeks matcht met openstaande jobs

De sterke inburgeringstrajecten die door scholen worden aangeboden zorgen ervoor dat kinderen van migranten zich snel aanpassen en goede schoolresultaten behalen

Integration Australia

3. De rol van wetgeving:

- De overheid kan wetten en regels invoeren die gelijke behandeling afdwingen; dit heeft zowel een preventief als een corrigerend effect

  >>> voorbeelden: bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt op basis van gender, geloof, afkomst, …

- Iedereen heeft een eerlijke(re) kans op de arbeidsmarkt, de positie van vrouwen is sterker

Ander voorbeeld: Ijsland

Ijsland voerde de “Act on Equal Treatment in the Labour Market” in, waardoor discriminatie op de arbeidsplek is verdwenen en er ook gelijke verloning is tussen man en vrouw (uniek in de wereld!)

Conclusie: deze drie vormen van overheidsingrijpen creëren meer gelijke kansen voor mensen die de arbeidsmarkt betreden

3. OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM DE INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: NA BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT

3.1 GEVALSTUDIE

Lees de volgende krantenkoppen

(1) DE 1% RIJKSTE GEZINNEN IN DE V.S. VERTEGENWOORDIGEN 32% VAN ALLE RIJKDOM. TEGEN DE ACHTERGROND VAN EEN GROEIENDE ONGELIJKHEID, OVERWEGEN MEER EN MEER STATEN OM DE RIJKEN EXTRA TE BELASTEN

(2) DE GROOTSTE STAD IN VIETNAM VOERT EEN GRATIS ZIEKTEVERZEKERING IN VOOR BEWONERS DIE OUDER ZIJN DAN 60

(3) HET OPENBAAR VERVOER IN RIGA WORDT GRATIS VANAF SEPTEMBER 2026

Licht de krantenkoppen toe in de context van inkomensherverdeling:

Krantenkop	Toelichting

3.2 OVERHEIDSINSTRUMENTEN OM DE INKOMENSONGELIJKHEID TE VERMINDEREN: NA BETREDING VAN DE ARBEIDSMARKT

Er zijn drie overheidsmaatregelen die worden ingevoerd nadat mensen de arbeidsmarkt betreden en die de inkomensongelijkheid verminderen:

1. De rol van belastingen:

- Inkomstenbelastingen zijn belastingen die burgers betalen op hun loon/salaris, inkomen uit vermogen (vastgoed, beleggingen, …) en op andere bronnen van inkomen
- Dit is een belangrijke bron van inkomsten voor de overheid, want daarmee worden quasi-publieke goederen en diensten gefinancierd die de inkomensongelijkheid kunnen verminderen

INKOMEN UIT
ARBEID

loon, salaris

INKOMEN UIT
ROEREND GOED (BELEGGINGEN)

intrest, dividend

INKOMEN UIT
ONROEREND GOED (EIGENDOM)

huur

DIVERSE
INKOMSTEN

INKOMSTENBELASTING

Inkomensongelijkheid verkleint als gevolg van een progressief belastingsysteem

Definitie: een belastingsysteem waarin de aanslagvoet toeneemt bij toenemend inkomen

Voorbeeld: Gezin A heeft een laag inkomen van €24.000
Gezin B heeft een hoog inkomen van €120.000

Proportioneel belastingsysteem	Progressief belastingsysteem
Aanslagvoet = 35%, ongeacht het inkomen	Aanslagvoet neemt toe bij toenemend inkomen Lage inkomens: 25% Middeninkomens: 35% Hoge inkomens: 50%
Inkomensongelijkheid voor belastingen = 5 120.000 : 24.000 Inkomensongelijkheid na belastingen = 5 (120.000 – 42.000) : (24.000 – 8.400)	Inkomensongelijkheid voor belastingen = 5 120.000 : 24.000 Inkomensongelijkheid na belastingen = **3,33** (120.000 – 60.000) : (24.000 – 6.000)

Progressieve inkomstenbelastingen zorgen voor een vermindering van inkomensongelijkheid omdat hogere inkomens relatief meer bijdragen, terwijl lagere inkomens relatief meer van hun inkomen behouden

De extra belastinginkomsten kunnen ook worden gebruikt om armoede te bestrijden en quasi-publieke goederen en diensten te financieren die gelijke kansen vergroten
(zie verder)

2. De rol van het sociale zekerheidssysteem:

Het sociale zekerheidssysteem is een systeem van sociale zekerheidsuitkeringen

- dat burgers beschermt tegen inkomensverlies door omstandigheden zoals ziekte, werkloosheid, ouderdom, ... en
- dat helpt bepaalde kosten te dekken, zoals de kosten voor het opvoeden van kinderen, vakantie nemen, ...

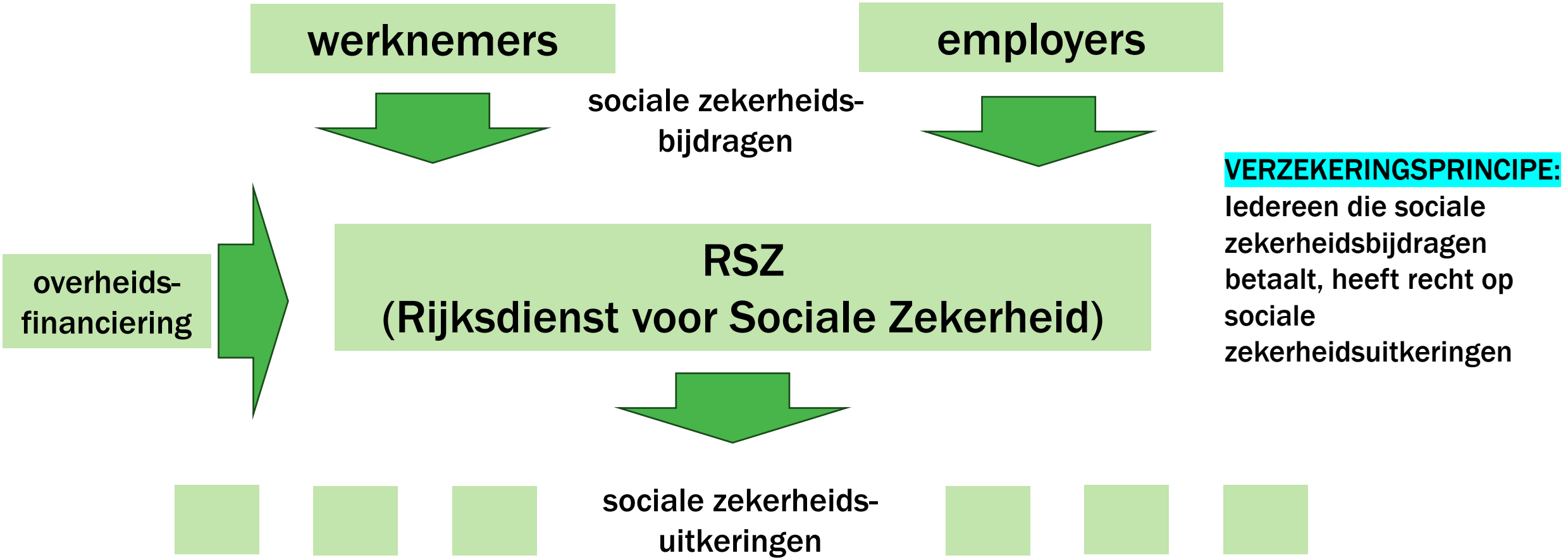

werkloosheidsuitkering, ziekte- en arbeidsongeschiktheidsuitkering, pensioen

kinderbijslag ("Groeipakket"), vakantiegeld

Het systeem heeft een herverdelend effect door de rol van sociale zekerheidsuitkeringen

Het fungeert als een "vangnet" en stelt mensen in staat te herstellen van moeilijke financiële situaties en houdt inkomensverschillen binnen grenzen

VERZEKERINGSPRINCIPE:
Iedereen die sociale zekerheidsbijdragen betaalt, heeft recht op sociale zekerheidsuitkeringen

Het sociale zekerheidssysteem zorgt voor een vermindering van inkomensongelijkheid omdat hogere inkomens meer bijdragen via hogere bijdragen (gebaseerd op inkomen), terwijl uitkeringen voornamelijk naar mensen met een lager inkomen en/of grotere behoeften gaan

= SOLIDARITEITSPRINCIPE

Door een gegarandeerde financiële bodem te bieden, tilt het systeem miljoenen ouderen boven de armoedegrens die anders weinig tot geen inkomen zouden hebben (zie verder)

Het Gewaarborgd minimumpensioen van de Federale Pensioendienst bedraagt bruto per september 2026 28.219,84 euro per jaar (ongeveer 2.351,89 euro per maand) voor een gezinspensioen en 22.582,98 euro per jaar (ongeveer 1.881,92 euro per maand) voor een alleenstaande.

3. De rol van quasi-publieke goederen en diensten:

De overheid levert quasi-publieke goederen en diensten die een herverdelend effect hebben zoals sociale huisvesting

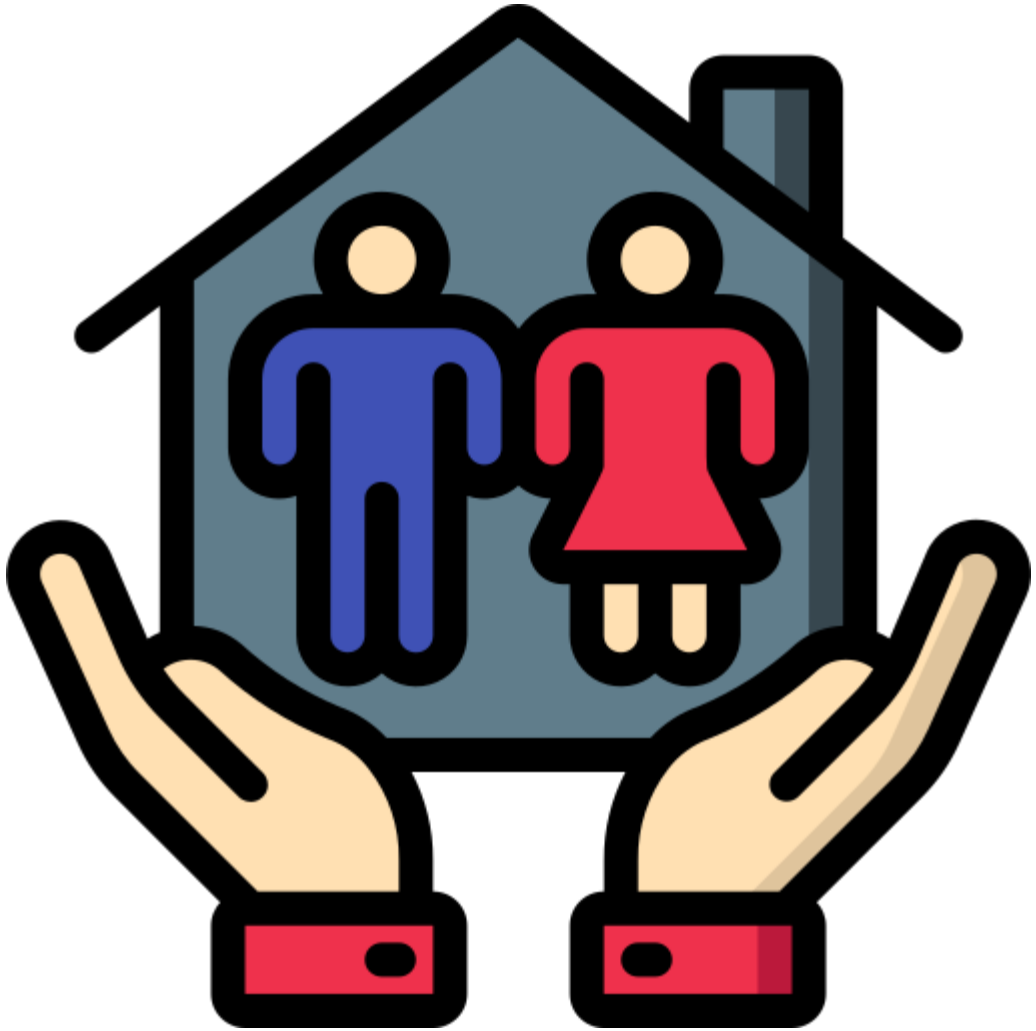
Quasi-publieke goederen en diensten zijn zowel uitsluitbaar als rivaliserend (zoals private goederen en diensten), maar ze worden door de overheid geleverd in het belang van sociale rechtvaardigheid (inkomensherverdeling)

UITSLUITBAAR

VB: Als je inkomen te hoog is, kom je niet in aanmerking voor sociale huisvesting

RIVALISEREND

VB: Als een sociale woning bewoond is, kan er geen ander gezin wonen

Quasi-publieke goederen en diensten hebben een herverdelend effect omdat:

- goedkoop (of zelfs gratis) openbaar vervoer stelt iedereen in staat naar school of werk te gaan en geeft mensen met een laag inkomen (die geen auto kunnen betalen) toegang tot dezelfde kansen. Het vergroot ook de arbeidsmobiliteit

- goedkope sociale huisvesting verlaagt de kosten van levensonderhoud voor lage inkomens, waardoor ze meer besteedbaar inkomen hebben (huren op de particuliere markt nemen een groot deel van de budgetten voor lage inkomens in beslag en leiden vaak tot schulden of zelfs dakloosheid).

Beide verminderen structurele barrières die armoede in stand houden en verkleinen de kloof tussen arm en rijk

4. EFFECTIVITEIT VAN HET HERVERDELINGSBELEID

4.1 GEVALSTUDIE

Lees de volgende krantenkoppen

(1) VEEL EU-LANDEN SLAGEN ER NIET IN BELASTINGONTDUIKING TE BESTRIJDEN

(2) RIJKE LANDEN GEVEN 60 KEER ZOVEEL UIT AAN GEZONDHEIDSZORG PER PERSOON ALS ARME LANDEN

(3) DE AFWIJZING VAN DE PRIVATISERING VAN DE SPOORWEGEN NEEMT TOE IN BRAZILIË

Licht de krantenkoppen toe in de context van inkomensherverdeling:

Question	Answer

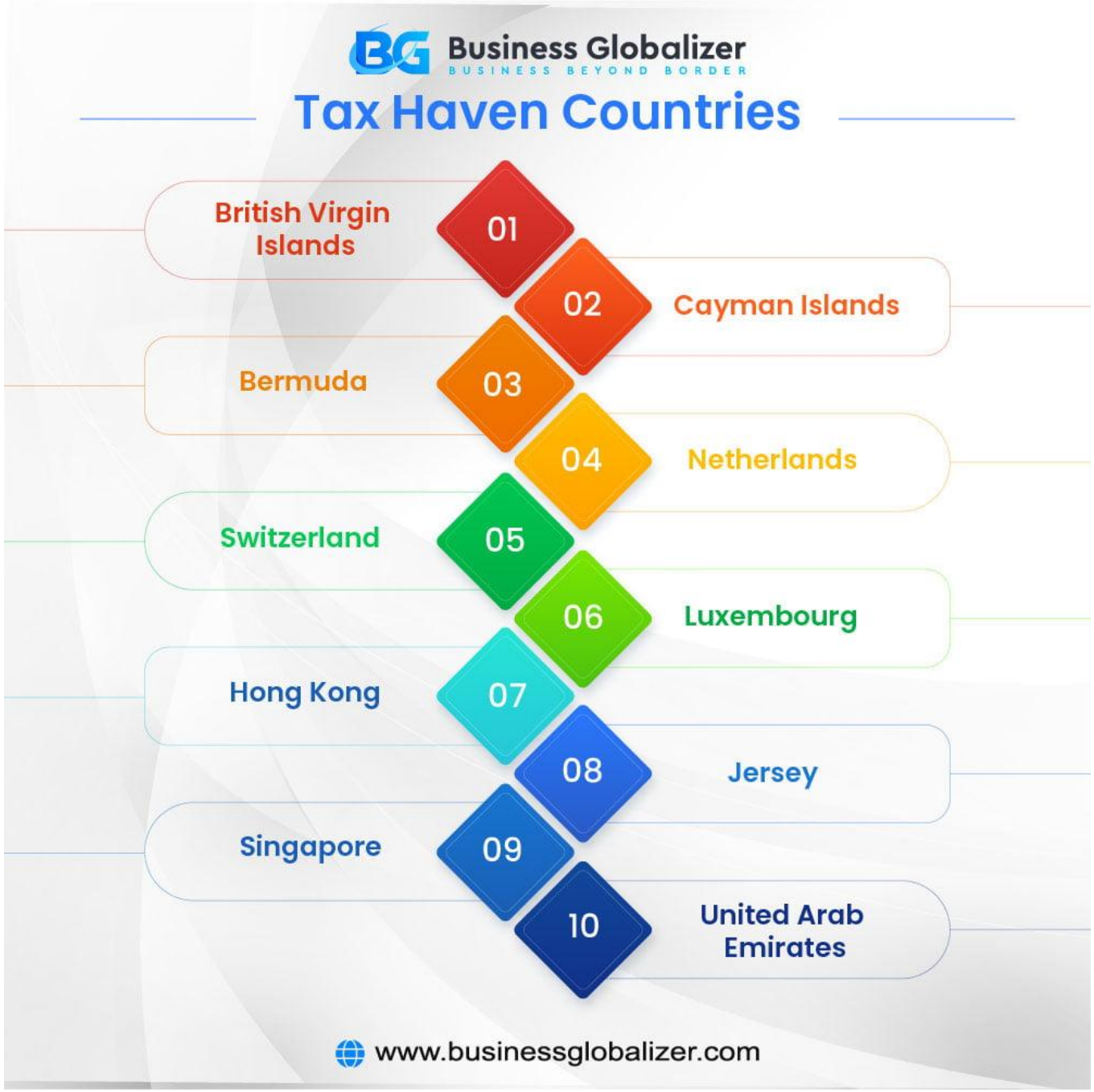
4.2 HOE EFFECTIEF IS HET HERVERDELINGSBELEID?

Bij een kritische blik op het inkomensherverdelingsbeleid van de overheid kunnen we drie fenomenen identificeren die de herverdelingsimpact van de overheid verzwakken:

1. De rol van belastingontwijking en belastingontduiking

Zowel belastingontduiking (het gebruik van belastingwetgeving en "mazen in de wet" om zo min mogelijk belasting te betalen) als belastingontduiking (fraude) maken de herverdeling van inkomsten minder effectief omdat

- hogere inkomens de middelen hebben om dure accountants en belastingexperts in te huren
- grote fortuinen gemakkelijker kunnen worden overgeheveld naar belastingparadijzen of verborgen worden door complexe constructies

Als hoge inkomens en fortuinen systematisch belastingen vermijden of ontwijken, dragen ze minder bij dan verwacht

zwakkere inkomensherverdeling

2. De rol van het “Mattheuseffect”

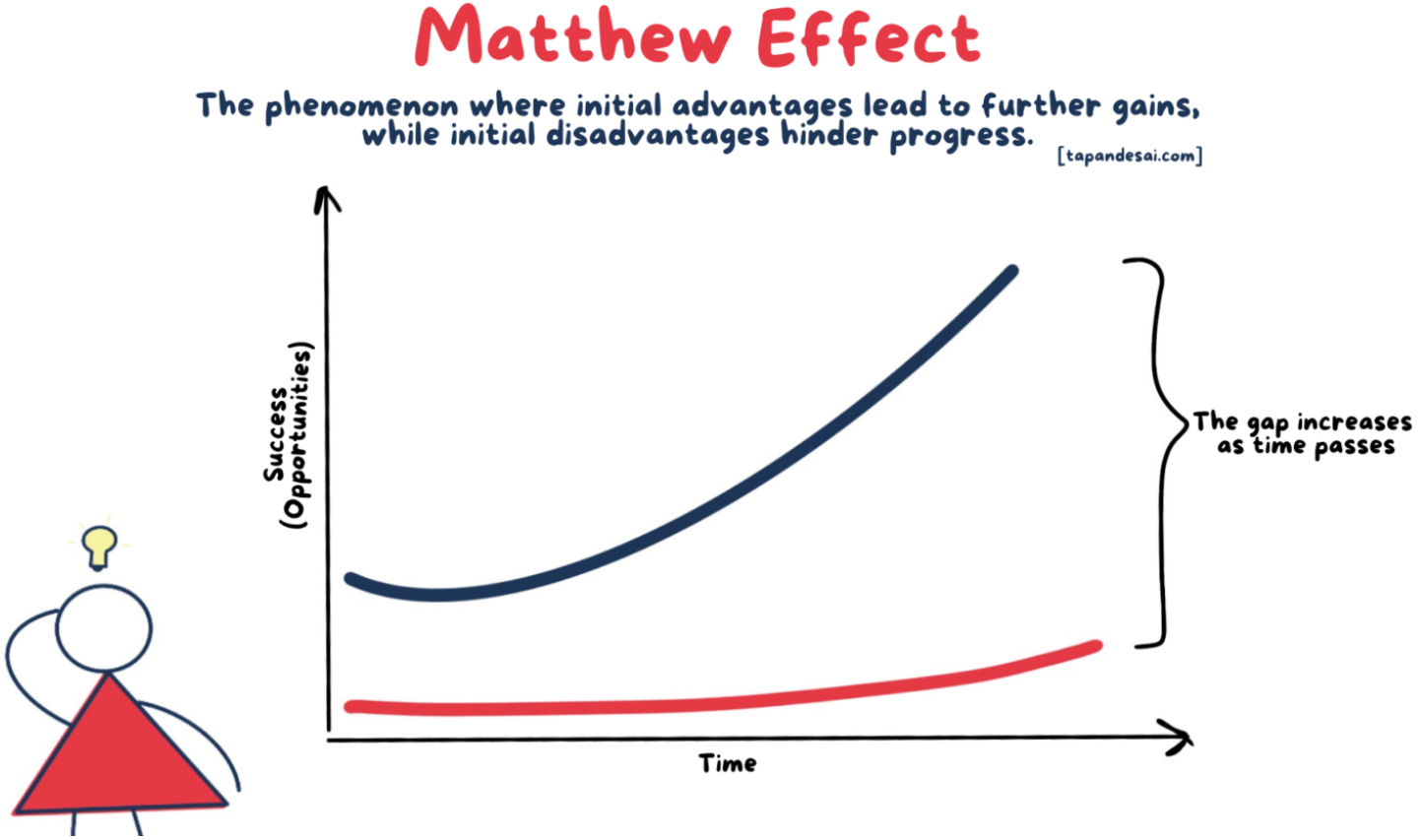
Het Mattheüseffect verwijst naar het bijbelse principe: "Aan wie heeft, zal meer gegeven worden; aan wie niets heeft, zal zelfs wat zij hebben worden weggenomen"

In de sociale zekerheid betekent dit dat de voordelen van sociale maatregelen vaak naar mensen gaan die het al beter hebben, in plaats van naar de meest kwetsbare groepen

Voorbeeld 1: kinderbijslag: alle gezinnen ontvangen hetzelfde bedrag, inclusief rijke gezinnen die het eigenlijk niet nodig hebben

Voorbeeld 2: gezondheidszorg: hogere inkomens maken meer gebruik van dure specialistische zorg

Voorbeeld 3: pensioen: hoge inkomens maken meer gebruik van pensioenfondsen, waardoor ze een extra pensioen kunnen krijgen (bovenop het wettelijke pensioen).

Als hoge inkomens geld ontvangen van het sociale zekerheidssysteem dat ze eigenlijk niet nodig hebben (of minder nodig hebben), blijft de kloof tussen rijk en arm groter dan wanneer de uitkeringen uitsluitend naar de lage inkomens zouden gaan

zwakkere inkomensherverdeling

3. De rol van privatisering

Overheden kunnen om verschillende redenen besluiten semi-publieke goederen te privatiseren

De praktijk toont aan dat privatisering vaak leidt tot hogere prijzen omdat particuliere bedrijven winst willen maken, terwijl het goed of de dienst voorheen tegen kostprijs werd geleverd

Voorbeeld:

De privatisering van British Rail in het Verenigd Koninkrijk is een goed voorbeeld van spoorwegprivatisering die zwaar werd bekritiseerd omdat het leidde tot veel hogere ticketprijzen voor passagiers

Het lopende proces om de Britse spoorwegen weer in openbaar bezit te brengen onder Great British Railways weerspiegelt de conclusie dat het geprivatiseerde model er niet in slaagde om betaalbare en betrouwbare waar voor hun geld te bieden

Als privatisering van quasi-publieke goederen en diensten leidt tot hogere prijzen, wordt het voor lage inkomens moeilijker om basisdiensten (bijvoorbeeld vervoer, maar ook energie) te betalen; quasi-publieke goederen verliezen dan hun rol als "gelijkmakers" in de samenleving

zwakkere inkomensherverdeling

5. GINI-COEFFICIENT EN LORENZCURVE VOOR EN NA INKOMENSHERVERDELING

Inkomensongelijkheid kan worden gemeten en gevisualiseerd met behulp van de begrippen GINI-coëfficiënt en LORENZ-curve

Deze voorbeelden tonen de effecten van inkomensherverdeling via belastingen en sociale transfers

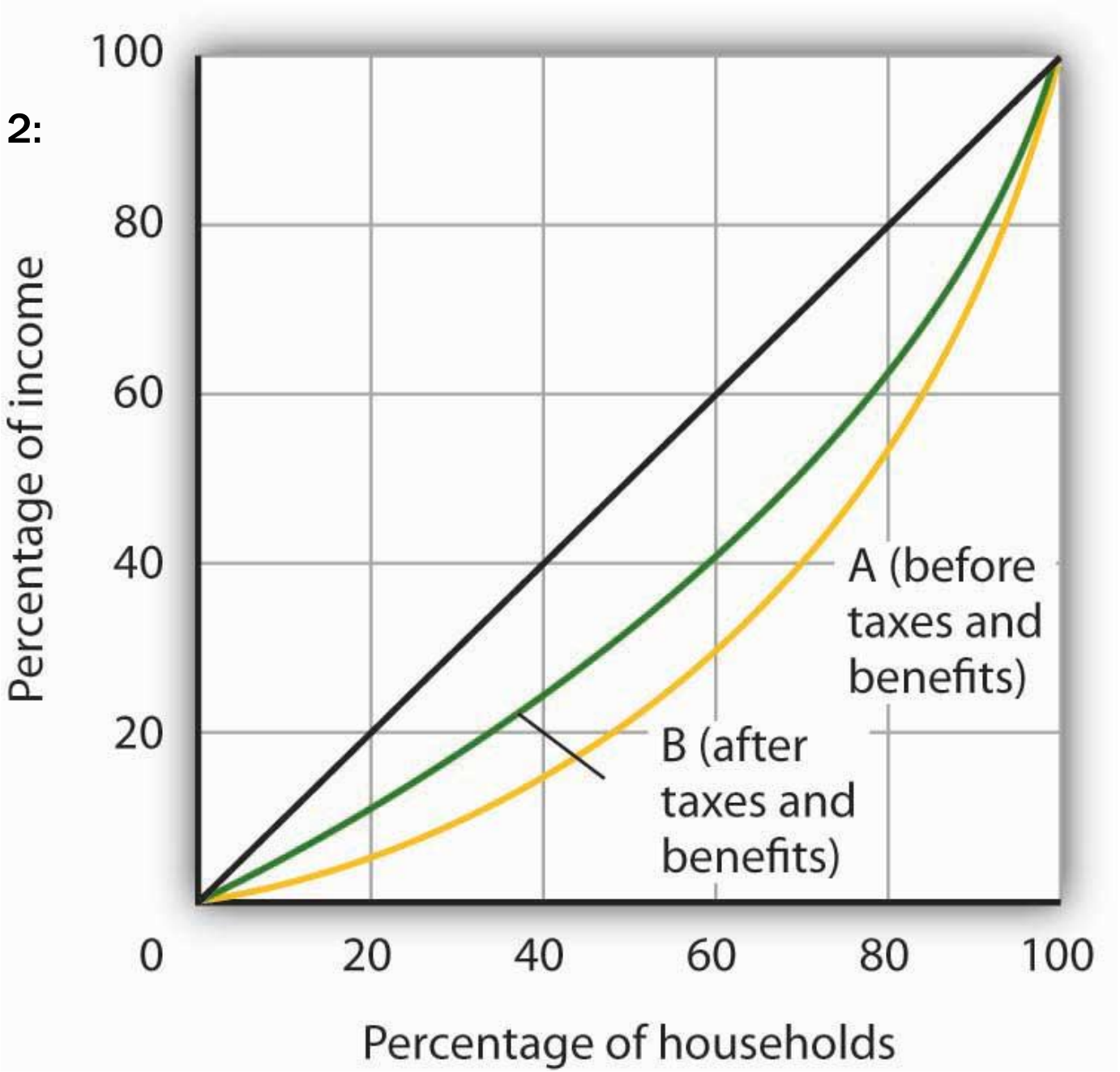
Voorbeeld 1:

Land	GINI-coëfficiënt voor inkomensherverdeling	GINI-coëfficiënt na inkomensherverdeling
Duitsland	0,42	0,31
Colombia	0,54	0,51

STERK herverdelingseffect door een effectief belastingsysteem en een goed ontwikkeld sociaal zekerheidssysteem

ZWAK herverdelingseffect door ineffectieve belasting- en sociale zekerheidssystemen (zeer grote informele economie!)

Voorbeeld 2:

De Amerikaanse Lorenzcurve B (na belastingen en sociale transfers) ligt dichter bij de gelijke inkomenslijn dan Lorenzcurve A